

PERE ROSSELLÓ

APROXIMACIÓ A GUILLEM COLOM¹

Introducció

Josep M. Llopart opina que la vida i l'obra de Guillem Colom i Ferrà es caracteritzen per un tret principal, la fidelitat a la poesia i a la llengua catalana:

«Vaig conèixer Guillem Colom en el temps de la repressió i de la vergonya. Era valent i digne. Vaig admirar d'ell l'entusiasme enmig de la desolació, la fe en el demà, l'ingenu optimisme de poeta químicament pur. Guillem Colom, si no fou mestre de poètica per als de la meua generació, perquè el món havia fet moltes rodes i les coses havien canviat massa, fou, en canvi, mestre nostre de fidelitats: fidelitat a un país, fidelitat a una llengua, fidelitat a una cultura»².

Guillem Colom i Ferrà va néixer a Sóller dia 24 de desembre de 1890. I va rebre una formació humanística, que es reflecteix en la seva dedicació a la literatura, a la traducció i a la filologia. Estudià llengües clàssiques al Seminari, on tingué un mestre excepcional: Mossèn Llorenç Riber. Hi havia ingressat en 1904, però deixà els estudis eclesiàstics per problemes de salut i passà a l'Institut Balear (1906), on va tenir com a professor Joan Lluís Estelrich. Fou aleshores quan va començar a conèixer els poetes mallorquins a través de la revista «Mitjorn» (1906-1907). Després, entre 1912 i 1917, estudià Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, on fou alumne d'Antoni Rubió i Lluch i entrà en contacte amb intel·lectuals noucentistes, com Josep Carner. En 1918 es traslladà a Madrid per cursar el doctorat i fou alumne de Menéndez Pidal, Pardo Bazán i Julio Cejador. Aquest mateix any va aparèixer el seu primer llibre de poemes, *Juvenília*, i va començar a col·laborar al setmanari local «Sóller», les pàgines literàries del qual són d'un gran interès.

Cal situar Guillem Colom dins el grup de l'Escola Mallorquina i, més concretament, dins la denominada «generació de 1917». El nostre autor és un típic representant d'aquell grup d'intel·lectuals formats a Barcelona, on varen conèixer el programa i les realitzacions dels noucentistes principatins. En tornar a Mallorca intentaren aplicar-hi un

programa modernitzador per tal que l'illa sortís de l'endarreriment en què es trobava, però xocaren amb una situació diferent a causa de la manca de suport institucional³. Així, Guillem Colom va col·laborar en les principals publicacions mallorquines d'abans de la Guerra Civil, promogudes per l'Associació per la Cultura de Mallorca: l'«Almanac de les Lletres» i «La Nostra Terra». I sobretot va participar, tot seguint la tradició iniciada a la Renaixença, als certàmens dels Jocs Florals: l'any 1925 va rebre la Flor Natural dels Jocs Florals de Sóller per una primera versió del poema *El Comte Mal*, en 1933 fou guardonat amb l'Englantina d'Or als Jocs Florals de Barcelona amb *Cançons de la terra* (1947) i en 1936 féu de mantenidor en aquest mateix certamen. D'aquest període també cal destacar un altre fet: l'any 1925, tot coincidint amb un moment d'aproximació entre els poetes mallorquins i els provençals, ingressà com a membre dels Felibritge. Ja durant la Guerra Civil, l'any 1937, amb Damià Canals i Guillem Colom Casasnovas, va dur a terme una d'aquestes obres de modernització de la nostra societat: la fundació del col·legi de segona ensenyança a la vila de Sóller.

A la postguerra, Guillem Colom també va ésser un element important durant la «clandestinitat». Tres fets concrets, potser anecdòtics, ens en proven la perseverància i la fidelitat en aquest moment conflictiu: la denegació en 1943 del permís d'edició de *Cançons mallorquines*, sense ni tan sols haver estat llegit per la censura; la realització d'unes tertúlies literàries clandestines entre 1945 i 1950 a casa seva, continuació de les que poc abans havien tengut lloc en casa dels germans Mercè i Marià Massot, per tal de mantenir viu l'esperit de la nostra llengua en un moment de forta persecució; i l'estrena d'*Antígona*, el 7 de juny de 1951 al Teatre Romea de Barcelona, on tant ell com Josep M. de Sagarra foren multats per «alterar l'ordre públic», sanció que originà una campanya de protesta contra aquesta mesura injusta del franquisme. A les tertúlies de Can Colom, també hi participaren escriptors de Catalunya i del País Valencià, com Carles Riba, Josep M. López-Picó, Clementina Arderiu, Xavier Casp, etc. I igualment hi assistiren alguns dels joves mallorquins de la «generació del 50»: així, la lectura dels *Quatre poemes de Setmana Santa*, de Blai Bonet, a càrrec de Bernat Vidal i Tomàs, és la fita que assenyala el descobriment del poeta de Santanyí.

Entre 1953 i 1962 Colom dirigí el col·legi de batxillerat de Sóller. La postguerra, tot i els entrebancs que el règim franquista posa a la cultura catalana, va ésser un període de gran activitat literària per a ell. Llibres de poemes i obres teatrals omplen aquest període, en què va continuar participant en premis i jocs florals i rebé algunes distincions honorífiques: fou guardonat als Jocs Florals de Perpinyà (1950) amb *El Comte Mal*, *La terra al cor* va merèixer el Premi Ciutat de Palma (1956), va

ésser distingit amb la Corona d'Argent de la Poesia Balear (1962) per la totalitat de la seva producció lírica, fou nomenat Mestre en Gai Saber (1963), l'Ajuntament de Sóller el va proclamat Fill Il·lustre (1965) i encara va tornar a ésser premiat als Jocs Florals de Perpinyà (1966).

Als anys 70 va publicar els seus últims llibres, entre els quals hi ha el volum de memòries titulat *Entre el caliu i la cendra* (1972). En aquesta època Guillem Colom era vist com el darrer representant de l'Escola Mallorquina, en un moment en què aquesta ja havia desaparegut. Tot i això, en la vellesa, Colom es va mantenir ferm en l'esperit de fidelitat a la llengua i a la cultura catalana. Per aquest motiu també el seu amic i deixeble Miquel Dolç coincideix en definir-lo com «un home que va viure plenament i gairebé exclusivament per a la poesia i, a través d'ella, per a la seva fidelitat»⁴. Va morir a Palma dia 6 de juny de 1979.

Labor filològica i traduccions

La formació humanística de Guillem Colom es reflecteix en alguns treballs filològics o lingüístics, com: *Noctones de lingüística, Formación de nuestras lenguas romanas* (1920), *Llorenç Riber i Campins, notes per a una biografia* (1928), la conferència *Mistral i la seva obra* (1930) i la *Biografia de Bartomeu Ferrà* (1961). Cal destacar la seva tesi doctoral, llegida en 1962 a la Universitat de València, sota la direcció de Miquel Dolç, amb el títol de *Ramón Llull y los orígenes de la literatura catalana*, després publicada a la revista «Estudios Lulianos».

Molt més important és la seva labor com a traductor, que s'inscriu en un vessant molt conreat per altres poetes de l'Escola Mallorquina, com Maria Antònia Salvà, Llorenç Riber, Miquel Forteza, Miquel Ferrà, Bartomeu Forteza, etc. L'any 1928 publica *Nerto*, de Mistral. Després treu les versions de *La miograno entreduberto* (1930), de Teodor Aubanel; *Memori e Raconte* (1931 i 1934) i *Calendau* (1936), de Frederic Mistral; les *Silves* (1957-60), d'Estaci, en col·laboració amb Miquel Dolç; en 1958 arreplega les seves versions mistralianes juntament amb les realitzades per Maria Antònia Salvà; el mateix any treu *Evangelina*, d'Henry Wadsworth, duita a terme amb Miquel Forteza; *La muntanya dels set cercles* (1963), de Thomas Merton; i *Els Lusíades* (1964), de Camoens, també en col·laboració amb Dolç. A la seva mort va deixar inèdita la traducció de les *Odes* d'Horaci. En aquesta feina de traductor cal destacar la presència majoritària de la poesia provençal. Colom, com Maria Antònia Salvà, pensa que entre Provença i Mallorca hi ha una gran quantitat d'afinitats i de semblances, tant en la llengua com en

el paisatge, els costums i les tradicions. En una conversa de 1970 Colom deia a Joan Miralles aquests mots:

...en Mistral, més acostat a noltros, que cantava un clima molt paregut an es nostro, uns conreus molt pareguts an es nostros, i unes llegendes molt paregudes a ses nostres. Hi ha que veure ses semblances que tenen ses llegendes provençals amb ses nostres. Per exemple, *Lo trauc de lo capo*, és sa nostra *Era d'Escorca*. És es mateix tema. I altres coses, de fullets i bruixots, que té en el seu cant sext de *Mireio*: *La masco*, "sa bruixa..." Hi ha una sèrie de llegendes, allà, de coses que tenen un gran contacte, una gran semblança i que fan s'efecte que tenen un tronc comú, com es contes i totes aqueixes rondalles nostres, que a lo millor vénen de l'Índia, i travessen des de Pèrsia i prenen cap an es nord d'Àfrica i mos arriben completament diversificades, però amb una semblança indiscutible. Bé idò, Provença és una de ses regions que potser Mallorca en aquest sentit té més que veure que moltes altres, i per això Mistral el vàrem assimilar més que un altre. Mistral, entre na Maria Antònia [Salvà] i jo vàrem fer sa traducció...⁵.

Es tracta d'unes traduccions fetes amb molt pocs recursos, ja que sols disposava d'un diccionari provençal-francès, i es basava molt en les semblances de llengua entre ambdós idiomes, en les etimologies i en la intuïció. Com a traductor, Colom pensa que sobretot ha d'esser fidel a la idea original de l'autor i sense alterar mai el sentit del text primitiu.

El teatre

La producció teatral de Colom és poc coneguda. És una obra dramàtica que intenta omplir un buit de la nostra literatura. L'aportació de Guillem Colom al teatre s'ha d'interpretar com un intent de redreçament del teatre insular, molt sovint motivat per la demanda de textos per part d'alguns empresaris i artistes. Bàsicament, es tracta d'un teatre que vol transmetre unes idees molt semblants a les de la seva poesia: és a dir, presenta una imatge idealitzada de l'illa, basada en el mite de la «vida d'or»⁶. Altres obres, però, s'inclourien dins el corrent del teatre històric, basat en fets o personatges del nostre passat medieval. En tot cas, l'obra dramàtica de Guillem Colom respon sempre a la voluntat de fer un teatre de qualitat, tot ennoblint-ne els temes i la forma, a diferència del «teatre regional», humorístic i xaró, dominant a Mallorca tant abans com després de la guerra. Colom, per tal de normalitzar la nostra escena, vol introduir-hi temes universals, procedents bé de la Història, bé de la tradició literària clàssica.

Colom escriu el teatre que la Renaixença hauria d'haver-nos donat. L'any 1932 estrena al Saló Mallorca, per la Companyia Catina-Estelrich, *Nit de Nadal*. Es tracta d'un poema escènic, musicat pel mestre Mas Porcel, que pren com a punt de partida una peça breu de Goethe, *Aridó i Amina*. El seu objectiu és descriure la vida familiar mallorquina, tot presentant-la sota el prisma idealitzador del mite de la «vida d'or», tan fressat per les lletres mallorquines de l'època. En 1935 estrena *Marta*, basada en l'obra de Jasmin *Maltro l'innoucento*, que en 1906 havia estat traduïda per Maria Antònia Salvà a la revista «Mitjorn». Es tracta d'un poema dramàtic en tres actes i cinc quadres. El mateix 1935 publica *Antígona*, que no és estrenada fins el 1951. Dos anys més tard, és representada a Mallorca per Núria Espert. Tot i l'origen clàssic, Colom dóna a aquesta història un to romàntic, amb una visió cristiana i noucentista. Així, la violència de la tragèdia final és atenuada, ja que l'autor fa que Antígona mori a causa dels sofriments i no se suïcidi.

A la postguerra escriu tres peces de caràcter històric: *Cecília de Solanda*, representada a Sant Joan, Sineu i Sóller en 1945; *Jaume IV*, premiada per l'Ajuntament de Palma en 1949 i publicada en 1955, però que no ha estat estrenada mai; i *Fàtima* (1945). Són peces d'un teatre històric, neo-romàntic, on manifesta una actitud nostàlgica envers el passat i hi assaja de divulgar alguns dels mites nacionals. *Cecília de Solanda* tracta un episodi de la Guerra de les Germanies, extret a partir d'un passatge de *Forenses y ciudadanos*, de Josep M. Quadrado. *Jaume IV* narra les tragèdies del fill del rei Jaume III de Mallorca, quan intenta recobrar la corona que ha perdut a mans del rei Pere el Cerimoniós, després de la batalla de Lluçmajor. *Fàtima* és un text inacabat i inèdit. Es tracta d'un poema dramàtic en tres actes sobre la conquesta de Mallorca des del punt de vista dels àrabs, inspirat en una composició del poeta romàntic mallorquí Jeroni Rosselló.

La poesia lírica

Guillem Colom és un poeta d'obra abundant, però que ha tengut una escassa difusió. Segons Miquel Dolç: «La poesia de Guillem Colom sofreix encara, per diversos motius, per diversos mòbils, aquesta mena de purgatori, entre la incondicional adhesió d'aquests i la indiferència d'aquells altres. La seva fortuna s'ha de resignar, doncs, ara com ara a les inestabilitats o a les vel·leitats dels judicis de la crítica»⁷. Dolç divideix la poesia de Colom en tres etapes, entre les quals no es produeix cap trencament abrupte, ni cap canvi formal o temàtic important. Només es tracta d'una evolució que afecta els temes i les formes d'expressió. La

primera etapa, que es caracteritza pel to tradicional i popularitzant, està formada pels llibres *Juvenília* (1918), *L'amor de les tres taronges i altres poemes* (1925), *De l'alba al migdia* (1929) i *Cançons de la terra* (1947). El primer d'aquests reculls arreplega peces molt juvenils. El títol, però, sobretot ens vol comunicar l'actitud vital d'entusiasme i d'apassionament, que va caracteritzar tota la vida del poeta. És el tema que apareix a «La Cançó dels Joves», datada el 1910, que podríem relacionar amb «Als Joves» d'*Horacianes* (1906), de Costa i Llobera:

«Sempre el caliu
d'un ideal fervent
cremi ben viu
dins nostre pit ardent
i encengui amb foc sagrat la sang adolescent!»⁸.

A *Juvenília* abunden poemes paisatgístics, que fressen molts dels tòpics de l'Escola Mallorquina, sobretot el de la «vida d'or», com en aquest fragment d'«Himne a la muntanya»:

«Aquí tot diu la glòria clara
d'un altre temps sens dol ni fel,
quan dels teus pits heroics de mare
rajà la terra llet i mel.

Rius de salut on alletares
els primers pobles del vell món,
infants asprius que bressolares
dins ton si càlid i fecond.

Llavors tes valls arreu grellaven,
franques d'arades i de falç,
i els teus grans boscs lliures brostavent
sense conèixer les destrals»⁹.

Però sobretot hi destaquen dos poemes de temàtica bíblica: «L'amic fidel» i «Job». Aquest últim s'allunya dels tòpics anteriors i desenvolupa una temàtica moral més profunda, que més envant serà tractada per Josep Carner a *Nabé*: el tema del mal permès per Déu, del dolor que l'home pateix a la vida i de la fe en una felicitat futura en el més enllà.

L'amor de les tres taronges i altres poemes recull tretze poemes basats en rondalles, relats, tradicions populars, etc. El poema principal és el que dona títol al volum, *L'amor de les tres taronges*, basat en una co-

neguda rondalla. Les tres taronges màgiques que, en ésser obertes es transformen en donzelles, li serveixen per plantejar metafòricament el tema de l'amor i de la mort, del desig impossible de satisfer i de la renúncia a la vida per tal de conservar l'autèntic amor.

Segueixen a *L'amor de les tres taronges*, els volums titulats *De l'alba al migdia* i *Cançons de la terra*. El primer recull alguns poemes escrits durant la Guerra Civil i els anys de la postguerra («Nadal en guerra», «Dijous Sant...»), que superen els tòpics de l'Escola Mallorquina, on tracta la temàtica del dolor. També hi apareix la lluita de l'esperit contra la defallença física a «Alzina só...», on, com a «Desolació» de Joan Alcover, l'arbre esdevé el correlat simbòlic dels trets anímics del poeta. No hi manquen tampoc peces («Aquest per a mi föra...», «Horabaixa d'estiu», etc.) en què ens parla del món quotidià i ancestral, que ell estima, en els quals refà el motiu del «beatus ille» horacià. Però també hi ha altres poemes («Hospital de sang», «Als invàlids», «Romiatges de dolor...») que aprofundeixen en el tema del dolor. *Cançons de la terra* (1947) vol ésser un homenatge al poble mallorquí, aparegut en un moment en què precisament la nostra cultura és perseguida. Són poemes neopopulars, construïts a partir de versos o d'estrofes del cançoner, tal com altres poetes de l'Escola Mallorquina ja havien fet. El volum inclou alguna rondalla en vers, com «El poal florit», que ja havia estat publicada en el llibre *L'amor de les tres taronges i altres poemes*.

La segona fase de la poesia de Guillem Colom, segons Miquel Dolç, és la més intimista, ja que sobretot ens parla directament dels seus sentiments. Està formada per quatre llibres: *Ofrena mística* (1949), *Terra endins* (1950), *Pedris al sol* (1956) i *La terra al cor* (1957). *Ofrena mística* recull poemes escrits durant la Guerra Civil i en la immediata postguerra, al costat d'altres de temàtica paisatgística, molt característica de l'Escola Mallorquina. A «Réquiem», text motivat per la mort del seu fill, ens parla del cementiri de Sóller i hi introdueix el tema de la mort, vista sempre com una integració del jo en l'Infinit. Colom sempre tracta la mort des de la idea de la salvació, tal com correspon a un home de profundes conviccions religioses:

«El teu silenci, un temps, m'esferéi
—inquiet pelegrí visionari—;
però, des que el meu fill vaig soterrar-hi,
ton misteri de cop se m'aclarí.
Passada que hagué en mi la greu tempesta
de les primeres llàgrimes ardents,
vaig veure entre els llampecs dels sofriments
descloure's un nou cel sobre ma testa»¹⁰.

Als llibres següents, *Terra endins* i *Pedris al sol*, torna a tractar temes com la mort, el pas del temps, l'eternitat, etc. També hi ha poemes paisatgístics molt tradicionals. Al seu costat trobam alguna peça com «Art d'avantguarda», inclosa al segon d'aquests volums, datada l'any 1926 a París i dedicada a Miquel Àngel Colomar, en la qual curiosament lloa el sentiment avantgardista. A *La terra al cor* recull poemes narratius sobre personatges i fets històrics.

La tercera etapa, caracteritzada per una visió més realista i elegíaca, comença amb el llibre *Primavera d'hivern* (1969), al qual segueixen els dos últims volums: *La cendra dels talaiots i Oda a Pollentia* (1970) i *L'agonia del camp i Oda a la ciutat* (1972). *Primavera d'hivern* suposa el pas a una poesia que mira més al món interior i subjectiu del poeta, tot distanciant-se dels llibres anteriors, en què sobretot pretenia parlar de la terra, dels costums i de les gestes seculars. El llibre recull poemes de maduresa, com ja ens suggereix el títol. El poeta hi reflexiona sobre la pèrdua de la joventut i l'entrada a la vellesa, si bé constata com la passió encara es pot gaudir en l'última etapa de la vida. Un dels poemes més bells d'aquest volum, i dels millors de tota l'obra de Guillem Colom, és el titulat «Mai no sabrà la joventesa...», on la vellesa és presentada com un guany i no com una decrepitud:

«Mai no sabrà la joventesa
dins l'ardor extrema del seu foc
la gran delícia incompresa
de fer-se vell a poc a poc.

La veu, abans garlaire i vana,
es va endolcint d'un so aflautat,
s'acurça amb ritme de pavana
el pas ardit i confiat.

El món, a força de fregar-hi,
perd mica a mica els caires vius,
i el gest es torna estatuari
i els pensaments meditatus.

Minva el seu brill la llambregada,
de tant guaitar horitzons mesquins,
i es fa profunda la mirada
tant com s'enfonsa ànima endins.¹¹

En els llibres d'aquesta etapa trobam poemes que ens indiquen la

introducció de temàtiques i de preocupacions noves. Així, dins *Primavera d'hivern*, hi ha poemes com «Cançó de l'hostessa», «Cançó del cosmonauta», «Cançó de l'àtom», etc. A *La cendra dels talaiots i Oda a Pollentia* elabora una poesia de forma clàssica, tot seguint l'herència de Costa i Llobera.

A *L'agonia del camp i Oda a la Ciutat* introdueix una nova visió del món rural, que abandona el tòpic de la «vida d'or»: ara ens mostra com el camp és destruït i abandonat per la nova societat urbana. L'idil·lisme anterior ha estat substituït per un amarg pessimisme. Les plagues, l'eixorquia de la terra i la fuga dels pagesos, tot renegant de les seves arrels, en són les causes. Aquesta visió arriba a coincidir amb l'actual denúncia ecològica, com en aquest fragment de «L'Espoli»:

«Els vells camins són autovies
i el camp recula, òrfen i sol.
Nous murs ofeguen les masies,
nous gratacels tapen el sol.

L'aire és espès i als pits s'aferra,
la gent l'aspira amb foll anhel...
Pol·lució de cel i terra,
pol·lució de mar i cel.»¹².

Els poemes èpics

Finalment, al marge dels llibres fins ara esmentats, Guillem Colom és autor de dos grans poemes èpics: *Àguiles* (1920) i *El Comte Mal* (1950). *Àguiles* és dedicat a Josep M. Quadrado i s'ambienta a Mallorca durant les lluites de la guerra de les Germanies al segle XV. Hi combina la descripció del moment històric amb una història amorosa, que acaba en tragèdia: Jaume, un cabdill contrari als agermanats, està enamorat de Francina, que és ultratjada per uns bandits revoltats; al final ella troba el cap tallat del seu enamorat, que ha combatut a Ciutat fins a la mort, i fineix de dolor.

Més interessant és *El Comte Mal*. Escrit en bona mesura gràcies a l'estímul de Miquel Forteza, vol esser un llarg poema narratiu a l'estil dels de Verdguer o Mistral. De fet, formalment és molt semblant a *Mireia*, de Frederic Mistral: ambdós estan formats per dotze cants, amb estrofes idèntiques, si bé el còmput sil·làbic dels versos varia un poc. Colom ja havia tractat el tema del Comte Mal en un poema del volum

L'amor de les tres taronges, la qual cosa ens indica que fou concebut i elaborat per l'autor durant molt de temps.

El Comte Mal narra una llegenda popular, que a Catalunya és coneguda com el Comte Arnau i sobre la qual Joan Maragall i Josep M. de Sagarra també varen escriure els seus respectius poemes. Rafel Ginard i Bauçà en recull tres versions diferents al *Cançoner Popular de Mallorca*: dues, molt properes a les recopilades per Manuel Milà i Fontanals, parlen del Comte Arnau i la tercera, del Comte Mal. A més de les versions populars i dels precedents cultes de Maragall i de Sagarra, el poeta romàntic mallorquí Ramon Picó i Campamar també fa ús d'aquest tema al poema «¡Depressa!».¹³

La llegenda del Comte Mal es basa en la figura d'un personatge real¹⁴, en el qual es conservaven trets propis del feudalisme medieval: Ramon Çaforteza Pacs-Fuster de Villalonga i Net (1627-1694), Comte de Santa Maria de Formiguera i senyor de Galatzó, que es va donar a la mala vida, tot perseguint i raptant donzelles i sembrant el terror entre els habitants dels seus territoris. La llegenda popular el condemna després de la mort a cavalcar totes les nits en un cavall verd fins a l'eternitat. Això dona una dimensió religiosa al tema, ben present al poema de Guillem Colom.

Però Colom sobretot vol construir un gran poema èpic, en el qual se sintetitzin la llegenda popular del Comte Mal i una visió elegíaca de diversos aspectes (històrics, folklòrics, geogràfics, culturals, etc.) de Mallorca. Així, hi incorpora el relat de molts de motius relacionats amb l'illa: les cases dels nevaters, la rondalla de l'amor de les tres taronges, la història de Cabrit i Bassa, la descripció de les festes de Sant Joan, la persecució dels «xuetes», la llegenda de Fàtima, la història de personatges com Ramon Llull, Roger de Llúria i Sant Vicenç Ferrer, etc. Com a *Àguiles*, l'eix central és la narració de l'aventura amorosa de Margarida i Jordi de Superna, emmarcada en un ambient històric concret: les lluites dels Canamunts i Canavalls. La passió del Comte Mal per la protagonista barra el camí a la felicitat dels amants. Colom relaciona aquesta història de ficció amb la llegenda de Ramon Llull i de Blanca de Picany.

Per altre costat, la figura del Comte Mal, al poema de Guillem Colom, sembla adquirir un sentit gairebé polític, ja que és presentat com un tirà que oprimeix el poble. A més, amb l'ambientació al segle XVII pretén mostrar-nos una època que és l'antítesi dels temps antics del regnat de Jaume I, caracteritzat pel democratismes. És, per tant, la història d'un poble que ha perdut la llibertat i ha esdevingut esclau de la tirania. Per això, ens podem preguntar fins a quin punt *El Comte Mal* no és també un poema polític, en què potser es refereix simbòlicament a la dictadura franquista:

«Fills d'una Mallorca lliure,
 avesats a campar i viure
 a l'empdar dels privilegis que el rei Jaume els donà,
 refermats amb la franquesa
 que els atorgava amb llarguesa
 la Casa barcelonesa,
 el poble mal s'avenia a les lleis del nou tirà»¹⁵.

Al marge d'aquesta trama sentimental més tost tòpica i del component polític de la figura del protagonista, a *El Comte Mal* sobretot sobresurten les referències a la descripció de diversos aspectes de la vida de Mallorca. És clar que la intenció social del poema no n'exclou l'elegíaca. Guillem Colom, alhora que prenia partit contra l'opressió i la destrucció de la nostra terra que observava en el present, volia fer la gran elegia de Mallorca. Per aquest motiu *El Comte Mal*, tot i respondre a una intenció més tost romàntica, també enllaça amb aquells poemes de denúncia que sovintegen en els seus últims llibres. Bastarà citar, per acabar, com un exemple més d'aquesta fidelitat de què Llompart i Dolç parlaven, aquest fragment d'*El Comte Mal* —encara tan actual—, on denuncia la venda i l'expoli de la nostra terra:

«Trista pàtria desvalguda!
 Quantes voltes t'has venuda
 a l'atzar de tants pirates que amb ton nom han traficat!
 Quantes voltes, sens judici,
 la virtut jaquint pel vici,
 has mudat d'amo i d'ofici
 malbaratant tes lleis nobles i els costums del teu passat;

 bescanviant a sang freda
 l'or reial de ta moneda
 amb l'estany de terra externa o amb l'escòria d'Ultramar,
 fent chor amb qui t'escarnia
 amb cruel riota impia,
 acollint el qui et traïa
 i al botxí que et flagel·lava besant, sòrdida, la mà»¹⁶.

Pere Rosselló Bover

Universitat de les Illes Balears

NOTES

¹ Text de la conferència llegida en la sessió del grup Àgora, al Monestir de la Real (Palma), dia 27 d'abril de 1993. A més de la bibliografia que apareix citada aquí, es poden consultar les obres següents: AA.VV., *Guillem Colom. 1890-1990*, dins "Estudis Baleàrics", 35 (1989); M. GAYÀ, *La poesia de Guillem Colom*, dins "La lletra i l'esperit". Estudis i parlaments, Ciutat de Mallorca 1978, pàgs. 77-81; P. ROSSELLÓ BOVER, *Guillem Colom* [cronològic], dins "Els escriptors de les Illes Balears", a cura del Departament de Llengua Catalana, Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de les Illes Balears i Govern Balear, Conselleria d'Educació i Cultura i Campanya de Normalització a les Illes Balears, Palma 1985, pàgs. 26-27.

2 J. M. LLOMPART, *Lo poeta*, dins "Retòrica i Poètica", Palma, II (1982), pàgs. 117-118.

³ Vegeu: D. PONS, *Nacionalisme, acció cultural i producció literària a Mallorca entre el 1917 i la Segona República*, dins "Randa", IX (1979), pàgs. 171-187.

⁴ M. DOLÇ, *Guillem Colom, una vida votada a la poesia*, pròleg a *Antologia Poètica*, de Guillem Colom, Palma 1984, pàg. 7.

⁵ J. MIRALLES I MONSERRAT, *Conversa amb en Guillem Colom (11-12-1970)*, dins "Affar", 1 (1981), pàg. 95.

⁶ Sobre aquest tema vegeu: Josep M. LLOMPART, *La vida d'or*, dins "Retòrica i Poètica", Palma, I (1982), pàgs. 99-109.

⁷ *Op. cit.*, pàg. 8.

⁸ G. COLOM, *Antologia Poètica*, Palma de Mallorca 1984, pàg. 23.

⁹ *Ibid.*, pàg. 52.

¹⁰ *Ibid.*, pàg. 143.

¹¹ *Ibid.*, pàg. 186.

¹² *Ibid.*, pàg. 225.

¹³ R. PICÓI CAMPAMAR, *Obra poètica*, a cura de Margalida Tomàs, (Barcelona: Secció de Filologia Catalana de la Universitat de Palma i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983), pàgs. 132-138.

¹⁴ M. GAYÀ, *Història, llegenda i poesia del Comte Mal a Mallorca*, dins "La lletra i l'esperit", *op. cit.*, pàgs. 71-76.

¹⁵ G. COLOM, *El Comte Mal*, Poema en dotze cants, Mallorca 1950, pàg. 66.

¹⁶ *Ibid.*, pàg. 216.